

Om

Mjölkdroppen

och dess verksamhet i Stockholm

från December 1901 till Mars 1906

af

M. Blumenthal

Tryckt hos P. Palmquists Aktieföretag
Stockholm 1906

Mjölkdroppen daterar sin tillvaro från den 13:de December 1901 och räknar alltså ett bestånd på öfver fyra år. Idén gafs oss af ett litet tidningsmeddelande i Stockholms Dagblad, infördt på våren 1901 och beaktadt af en uppriktig och lyckligtvis förmögen barnavän. Genom en gåfva på 5,000 kronor sattes man i stånd att åtminstone göra ett försök för att tjäna och gagna de mest värnlösa af alla, de späda barnen, och det är för deras bevarande till lif och hälsa Mjölkdroppen kämpar, det är deras talan den för, ty det är ett oomtvistligt faktum, att fosterland och samhälle bygga framtiden på barnen.

Vår tids humanitära åskådning söker att låta allas rätt komma till heders, men det är en ny viss sanning i det gamla ordstäfvet, att »man icke ser skogen för bara trån». Här nedlägges ju ett storslaget och gediget arbete i alla möjliga riktningar för att höja hygien och förbättra det allmänna hälsotillståndet, för att stäcka tuberkulosens härjningar, för att sprida kunskaper och höja allmänbildningen m. m. sådant, men arbetet gäller det uppväxande eller det redan uppvuxna släktet, det som snart nog kan eller redan lämnar produkten af sitt arbete till det gemensamma sam-

hällets och fosterlandets fromma. På de späda, de ojämförligt svagaste, tänker man föga eller intet. Mjölkdroppen har satt på sitt program att föra dessa de spädas sak framåt och det ser ut, som skulle de fyra gångna årens arbete, mest utfördt i det tysta, lämna ett synnerligen godt resultat.

Hvad är då en Mjölkdroppe? Hur arbetar man där? Och hvad är syftet med och resultatet af dess arbete?

I själfva namnet — valdt efter mycken tvekan och diskussion, men som det ser ut lyckligt funnet — ligger endast en del af syftemålet angifvet.

En Mjölkdroppe är en anstalt där späda barn (tills vidare hufvudsakligen endast obemedlade) under det första lefnadsåret kostnadsfritt erhålla artificiell föda.

En fattig mor, som af en eller annan giltig orsak ej kan gifva sitt barn bröstet, vänder sig till en Mjölkdropsanstalt med begäran om dess hjälp och råd.

På bestämda dagar och tider träffas anstaltens läkare och vid en sådan mottagning infinner sig sen modern medhafvande sitt barn. Medelst remiss från läkare, diakonissa, roteman eller annan känd person styrker modern familjens fattigdom eller sitt barns sjukdom och därmed behovet af hjälp. I journalen antecknas barnets namn, ålder, bostad och den person, genom hvilken barnet blifvit hänvisadt till anstalten. Därefter väges och undersökes barnet, modern undersökes på förmågan att gifva di och tillhålls allvarligt — om hon kan amma — att så vidt möjligt fortsätta därmed, så mycket sig göra låter.

Till hvarje mor lämnas en tryckt blankett, å hvilken några allmänna råd och anvisningar finnas angifna beträffande vården af den mjölk anstalten utlämnar. Vidare får hon, om sådant är behöfligt, af läkaren råd beträffande ett eller annat rörande barnets vård. Mjölken får hon afhämta eller låta afhämta dagligen, och om hon behöfver, utlämnas präktiga kläder i tillräcklig mängd till barnet, på det att det ej skall behöfva fostras i orenlighet och vanvård.

Mjölkleveranserna innehafvas af en person, som är varm vän till hela denna tanke, och det torde vara höjdt

Ingången till Sveriges första Mjölkdroppe. Nytorngsgatan n:o 25 B.

öfver allt tvifvel, att den vara, vi erhålla, är af så god beskaffenhet, man under nuvarande förhållanden gärna kan önska sig.

För att tillgodose olika spädbarnsåldrars behof af mer eller mindre koncentrerad näring, spädes mjölken till tre olika blandningar, kallade N:o I, II och III om resp. en del mjölk och två delar vatten, lika delar mjölk och vatten samt två delar mjölk och en del vatten och med N:o IV betecknas ospädd mjölk. Till hvarje liter vatten, med hvilket mjölken spädes, sättes 50 gram 1:a mjölksocker (apoteksvara) och för smakens skull 20 gram hvitt strösocker. All mjölk och alla mjölkblandningar underkastas en hastig uppkokning med ånga i särskilda för ändamålet konstruerade, synnerligen enkla och lättskötta kokapparater, rymmande 120 stycken flaskor. En full portion består af 8 st. flaskor af vanlig typ och rymmande omkring 200 gram men ej alldeles fyllda, hvadan en portion afsedd att räcka för ett dygn och fördelad på 8 st. flaskor utgör omkring 1 1/2 liter mjölk eller mjölkblandning.

Tills vidare, och för att vi må kunna vara säkra på att den föda, vi utlämna, skall vara af allra bästa beskaffenhet och icke medföra någon smittofara för de små, kokas all mjölk på detta sätt. Vi veta, äfven vi, att okokt mjölk under vissa garantier kan vara nyttigare för barnen, men ännu ha vi icke i kokningen kunnat se, att våra små skyddslingar tagit någon skada af den föda vi utlämnat. Hemmen äro ju fattiga och trånga, förvaringsrummen dåliga, isskåp, eller svala skafferier finnas oftast icke, hvadan det gifvetvis torde vara förmånligare utlämna mjölken kokad, för att den, i synnerhet sommartiden, ej skall surna och blifva oduglig.

Hvar 14:de dag eller oftare om så påfordras skall barnet uppvisas på anstalten för att vägas och afsynas samt för att nödiga ändringar i dieten må kunna vidtagas. Visar det sig behöfligt ordinerar äfven en och annan gång medicin, som erhålles kostnadsfritt.

Anstaltens föreståndarinna — af hvilken vi fordra de kunskaper, en väl skolad sjuksköterska skall äga — har

till åliggande att själf bereda mjölkblandningarna och öfvervaka deras kokning, att sköta utdelningen af mjölken samt att på eftermiddagarna, sedan arbetet på anstalten är avslutadt, besöka barnen i deras hem och noga tillse, att de föreskrifter och ordinationer, som lämnats, ordentligt efterleivas. Dessa besök göras från kl. 3 till kl. 7 e. m.

Med denna kontroll, (vägning, uppvisning för läkaren och sköterskans besök i hemmen) och på detta sätt tvingar Mjölkdroppen, i och med det densamma utlämnar sin goda näring, mödrar och fostermödrar att noggrant och med den största omsorg vårda de späda. Och denna anstalt gör mer än så, den låter modern, som låt vara att hon är fattig, likväl är *moder*, behålla den högsta af alla en moders rättigheter, den nämligen att vårda sitt barn och ägna detsamma sina kärleksfulla omsorger. Och detta är en stor uppgift: att underlätta mödan utan att beröfva en mor njutningen af att se sitt barn fostra sig väl under de omsorger, som hon, stödd af Mjölkdroppen, kan och vill ägna sitt barn.

Dagligen från klockan 12—3 får mjölken afhämtas, och behöfver detta ej ske af modern personligen, utan kan lika bra göras af något af de äldre barnen.

Jag tror mig nu åtminstone något så när tillfredsställande ha besvarat frågorna: hvad är en Mjölkdroppe? huru arbetar man och hvad är syftet med en Mjölkdroppe? Frågan: hvad är resultatet af arbetet? återstår att besvara.

Fyra års arbete skulle ju kunna, så tycker man, vara tillräckligt långt tilltagen tid för att lämna ett svar på den sista frågan. Men så är det icke. Den gångna tiden har varit alldeles för kort, för att man under densamma skulle kunna hafva samlat ett tillräckligt belysande material. Någon ledning för sitt omdöme kan man dock få, och så alldeles obetydliga och värda ringaktning äro ej de vunna resultaten. Glada och uppmuntrande äro de snarare i sanning, om man ställer dem i den belysning, de förtjäna.

Först och främst bör den värde läsaren ihågkomma, att det material, med hvilket Mjölkdroppen rör sig, är af ett säreget slag. Det är urvalet af allt det armod Stock-

holm hyser inom sin hank och stör. Det har nämligen fordrats ett icke så ringa arbete att förmå den allmänhet, en sådan anstalt som Mjölkdroppen vädjar till, att anlita anstalten, och det har varit ett ganska segt motstånd Mjölkdroppen haft att öfvervinna, innan den lyckats att slå sig igenom och vinna det förtroende, den nu har att glädja sig åt. Till att börja med ville nog litet hvar, mödrar som fostermödrar, ha fri mjölk åt sina barn eller fosterbarn. I sistnämnda fall voro ju fördelarna påtagliga och en afsevärd behållning af fosterbarnslegan skulle ju kunna ernås genom denna fria mjölk. Så till vida var det ju godt och bra. Skuggsidorna i hjälpen voro ju de upprepade vägningarna, undersökningarna och sköterskans besök. Det motstånd, vi i detta hänseende haft att bekämpa, har icke varit så ringa. Utan några stränga åtgärder, utan bråk ha vi likväl lyckats att öfvervinna dessa svårigheter och just det, att vi lyckats väcka den slumrande ambitionen till medvetande, så att litet hvar vill glädjas åt goda resultat i viktillökningen, och att ej behöfva stå med skam öfver, att ett barn genom uppenbar vanvård uppvisats med hudutslag, smutsigt eller nedsöladt, har varit våra bästa hjälpmedel. Att börja med måste vi tvinga på mödrarna våra råd, våra föreskrifter, våra besök; nu begära de dem af oss. Just det att ingen ställer några ogrannliga frågor, att en ogift moder lika väl som en gift kan komma till oss med sitt barn utan fruktan för att med skamkänsla behöfva besvara våra frågor, skapar en känsla af trygghet och gör arbetet lätt å ömse sidor. Det är endast vanvård som påpekas, och i nästan alla fall blir följden ett tillvaratagande af erinringarna.

Allt, hvad som kan göras för de späda, göres, och min innerliga öfvertygelse är, att intet arbete en gång skall lämna större utbyte. Ty är det icke vida bättre att genom relativt små ekonomiska uppoffringar skydda dessa späda och skaffa dem en god vård och skötsel samt god förplägning, och på det viset öka deras motståndskraft, och sålunda åt samhället bevara ett kapital i lefvande kraft, af hvilket åtminstone vårt fosterland har så stort behof? Är det icke

Mjölkutdelning vid Nytorggatan.

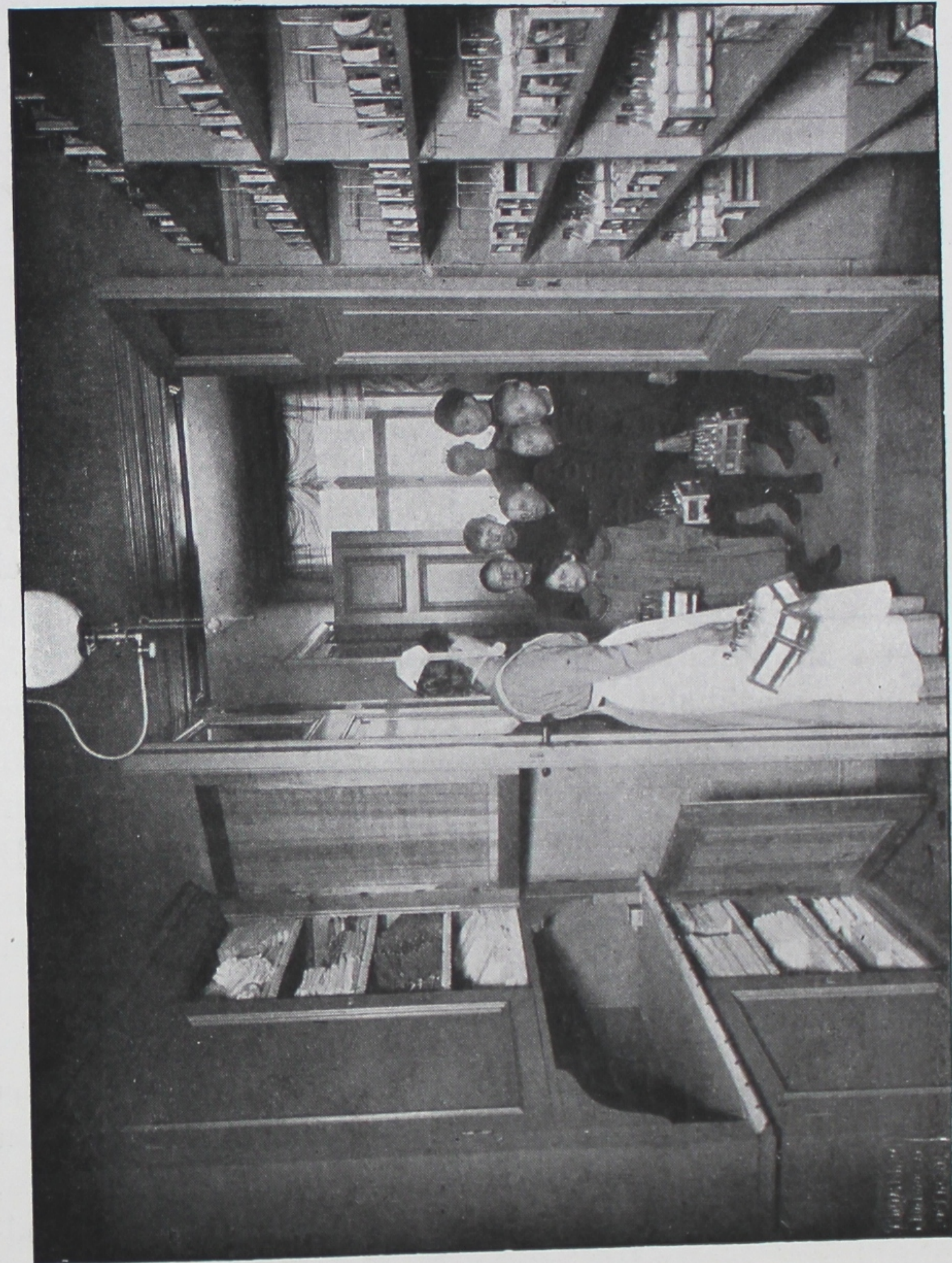
bättre att sörja för de *späda*, så att af dem blir ett friskt och sundt *uppväxande* släkte, hvilket en gång är skickligt att taga det ingalunda lätta arf, vi komma att lämna? Är det icke bättre att göra ekonomiska offer på de späda, då kostnaderna ännu äro relativt små och obetydliga samt föga kännbara, än att sedan tvingas att försörja dem på sjukhus, sanatorier eller i fängelser? Ty det är dock ett faktum, att »en sund själ bor i en sund kropp». Gör samhället de späda den tjänsten att sörja för att deras svagaste tid skyddas genom förnuftiga och hygieniska åtgärder, så skola de, när de i sin tur genom arbete skola betala sin skuld till samhället, göra det både fortare och bättre än annars blir fallet.

Skydda de små, ty dem hör framtiden till!

Den enskilda välgörenheten har börjat detta företag, mera som ett försök, ett experiment, om man så vill, och visat, att saken är värd ett synnerligen stort beaktande, men den enskilda välgörenheten mäktar icke att fortsätta, åtminstone icke i den skala, som torde vara nödvändig, för att man skall kunna säga, att samhället och fosterlandet dragit den påtagliga nytta af företaget, som kan göras. Det blir en fråga, som det tillkommer kommunen eller staten att afgöra. Om staten skall träda hjälpare emellan, eller om den ekonomiska bördan skall bäras af hälsovård och fattigvård gemensamt eller af endera, därom må andra fälla utslaget. Faktum står kvar: att *något* bör göras och att det bör göras *snart*.

Ty vinsten ur hälsovårdssynpunkt — genom minskad sjuklighet hos de uppväxande och uppvuxna — och ur fattigvårdssynpunkt — genom ökad arbetsförmåga — torde för den, som vill ägna denna sak en fördomsfri granskning, vara höjd öfver allt tvifvel.

I våra dagar, då tuberkulosspörsmålet är så aktuellt, borde, synes oss, äfven från i det hänseendet intresserade kretsar, en utredning göras, om icke Mjölkdropsverksamhetens understödande kan vara af den största betydelse för att verka hämmande på tuberkulosens härjningar så bland späda som fullvuxna. Bland de späda torde saken redan *à priori* vara klar, och när frågan gäller de uppvuxna,

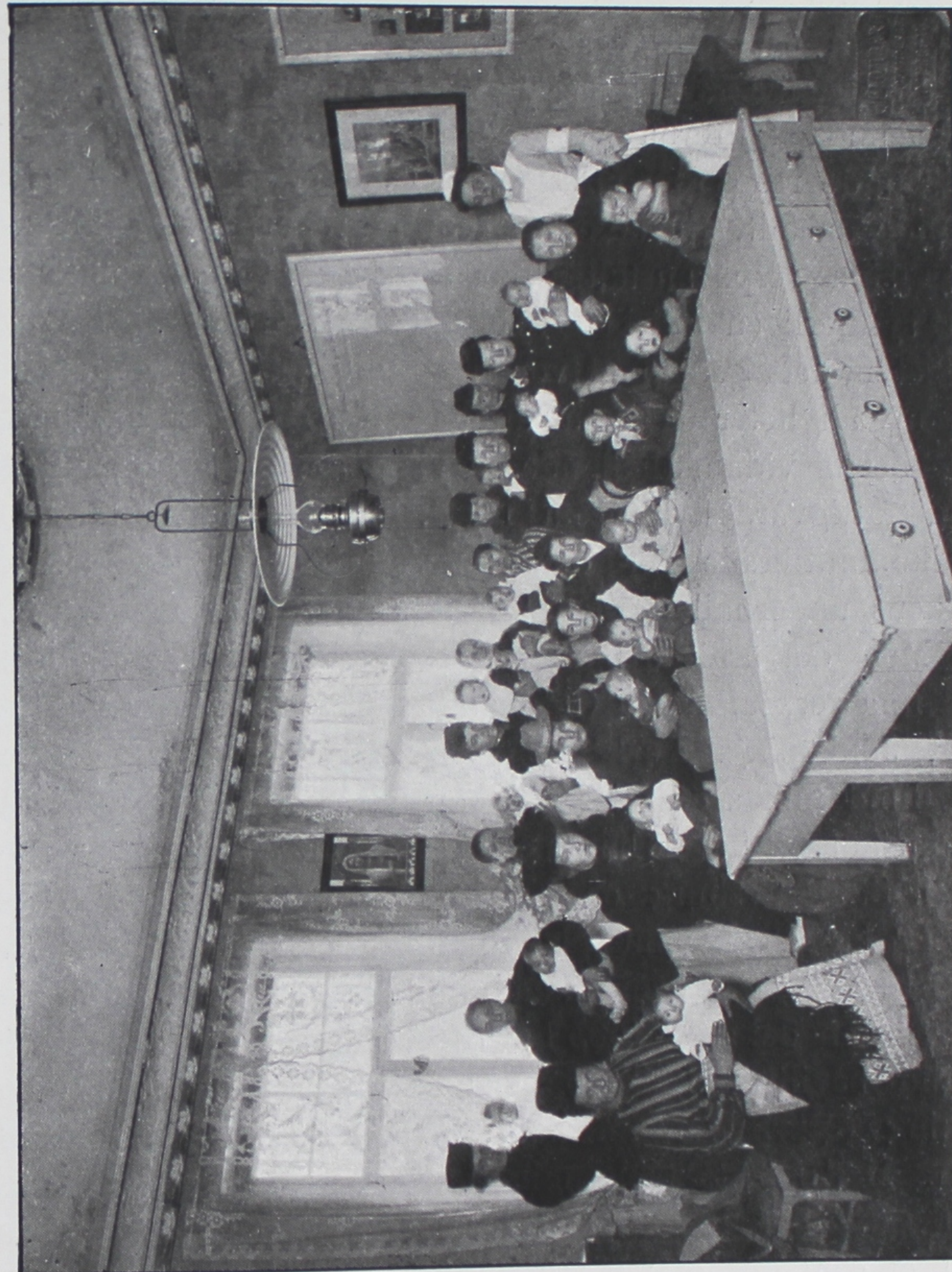

Adolf Fredriks Mjölkdroppe, St. Badstugatan 78. Mjölkutdelning.

må man besinna, att allt hvad som göres för att stärka det uppväxande släktet och öka dess motståndskraft mot sjukdomar är en viktig faktor i samhällets kamp emot allhärjaren tuberkulos bland de vuxna.

Den utrustning, som en Mjölkdroppsanstalt fordrar, kräver icke stora kostnader; för 1,000 kr. kan den göras, och göras pryddig. Enligt de erfarenheter, vi hittills gjort, blir den ungefärliga kostnaden för underhållsdag och barn omkring 42 öre d. v. s. omkring 155 kr. per år. För denna kostnad, hvilken ju afsevärdt kan nedbringas, beroende på lokala förhållanden och antalet barn, kan ett spädt barn underhållas, klädas, vårdas och ses till, och således ett måhända synnerligen värdefullt lif åt samhället bevaras.

Som redan ofvan blifvit sagdt börjades verksamheten år 1901 uteslutande genom enskild välgörenhet och uppehölls på detta sätt till i Mars 1903. Det visade sig nämligen svårt att arbeta utan några som helst garantier, och efter samråd emellan för saken intresserade beslöts att utfärda en inbjudning till bildandet af Föreningen Mjölkdroppen i Stockholm. Så skedde i Mars 1903 och under synnerligen liflig anslutning. Föreningen öfvertog anstalten i Katarina, vid den tiden belägen i Nytorngatan 25, sedermera flyttad till och ännu belägen i Bondegatan N:o 2 B. Ehuru arbetet bedrefs i det tysta, blef det likväl beaktadt, och besökande infunno sig å vägningsdagarna och togo med synbart och lifligt intresse del af arbetet. Resultatet dröjde ej heller att visa sig. Redan i April 1904 öppnades Mjölkdroppen N:o 2 i Adolf Fredrik. Initiativet till denna anstalt togs äfven här af intresserade barnavänner, och alla förarbetena utfördes af privatpersoner inom församlingen. När allt var färdigt förklarade sig Adolf Fredriks lokalkommitté för bildandet af en Mjölkdroppe vilja ansluta sig till Föreningen Mjölkdroppen i Stockholm och arbeta efter samma program och under Föreningens öfverinseende. För att emellertid vidmakthålla lokalintresset fann man det klokast, att hvarje Mjölkdroppe närmast leddes af en lokalkommitté inom den församling, hvarest arbetet bedrefs, och numera existera Mjölkdroppsanstalter inom Katarina

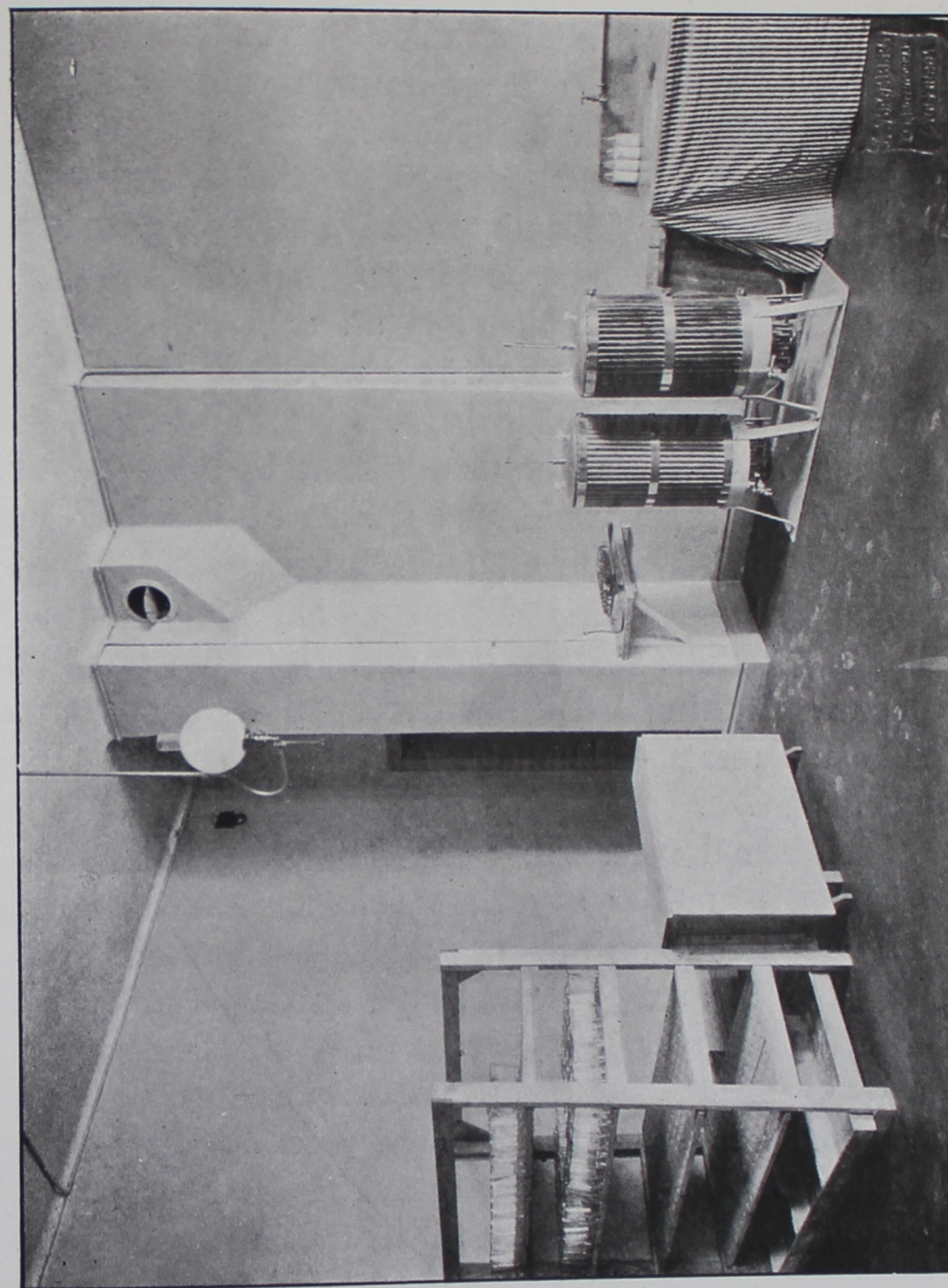
Väntrummet vid Bondegatan n:o 2 B. En mottagningsdag.

N:o 1, Adolf Fredrik N:o 2, Östermalm N:o 3 och Kungsholmen N:o 4.

Organisationen är nu sådan, att Föreningens angelägenheter handhafvas af en Centralstyrelse, hvars uppgift är att förvalta donationer, subsidiera där det bäst behöfves, väcka och vidmakthålla intresset för saken i dess helhet, samt verka för så stor anslutning som möjligt. Uppbörderna af ledamotsavgifterna verkställas af Centralstyrelsen, som fördelar de resp. församlingarnas ledamotsavgifter till vederbörande anstalt. Lokalkommittéerna öfva närmaste tillsynen öfver sina resp. anstalter och arbeta — och det må man säga synnerligen nitiskt — för att anskaffa medel till verksamheten, dels genom gåfvor från enskilda, dels genom att hos myndigheter och på annat sätt söka anskaffa anslag till arbetets vidmakthållande. Dyliga anslag af församlingarna, fattigvårdsstyrelserna m. fl. användas uteslutande af lokalkommittéerna för den församlings Mjölkdroppe, till hvilken underhåll medlen blifvit utanordnade.

Men det är icke blott Stockholm, som har att glädjas åt denna verksamhet. I Göteborg, Karlstad, Malmö, Helsingborg, Jönköping, Karlskrona, Uppsala, Falun, Gefle och Hagalund finnas en eller flera anstalter i fullt arbete. Från vår anstalt på Söder har modellen tagits till liknande företag i St. Petersburg och Helsingfors. På flera af dessa platser ha de kommunala myndigheterna lifligt behjärtat saken och lämnat densamma understöd af offentliga medel.

För en del af år 1905 har Stockholms Stads Hälsovårdsnämnd beviljat Mjölkdroppens läkare rätt att å stadens räkning utskrifva fri medicin till behöfvande sjuka, späda barn. Med största tacksamhet har denna förmån begagnats, men samtidigt har anstaltens läkare bemödat sig om att så litet som görligt varit öfva medicinsk verksamhet, jämförlig med den staden eller enskilda polikliniker utöfva. Endast i de fall, där åkomman varit så pass lindrig, att man kunnat befara, att läkarens hjälp icke skulle sökts för barnet af modern, eller att en medicinsk ordination syntes så pass nödvändig, att den ej utan olägenhet för barnet kunnat uppskjutas, har recept utfärdats. Detta meddelande göres

Köket i Kungsholms mjölkdroppe. Handverkaregatan n:o 33 B.

af den grund, att Föreningen Mjölkdroppen och dess läkare icke ansett, att Poliklinikernas redan nu stora tal skulle än ytterligare ökas. I allmänhet hafva mödrarna hänvisats till Poliklinikerna eller Distriksläkarna. Nekas kan likväl ej, att en sådan rätt att skriva fri medicin synes synnerligen lämplig, på den grund att samtidigt nödvändiga ändringar i dieten kunna vidtagas, och att dessutom ansvaret för den lille patientens välbefinnande ej fördelas på skilda personer, hvilka ju ej stå i den kontakt med hvarandra, som arbetet kanske synes fordra. Tills vidare hafva Mjölkdroppens små skyddslingar på få undantag fått kostnadsfri vård och underhåll, och detta af den anledning, att man just i de allra fattigaste klasserna antingen ej äger tillräcklig kunskap om eller förmåga att vårda späda barn, och att med en särskild klass af späda barn — näml. de s. k. fosterbarnen — drifves en ofta nog upprörande vanvård för att fosterbarnslegan i rikaste mått må räcka till att täcka familjens behof. I ett och annat fall — mycket sällsynt — har hjälp gifvits på särskildt framställd anhållan, och under löfte om ersättning. Att denna ersättning i de allra flesta fall — jag tror med ett enda undantag — lämnats, anser jag det vara min skyldighet påpeka.

Ett önskemål vore, enligt författarens mening, att det äfven bereddtes familjer i lyckligare ekonomisk situation tillfälle att mot ersättning afhämta mjölk — eller mjölkblandningar. Men Rom byggdes icke på en dag, och en verksamhet sådan som denna måste ha tid på sig till utveckling. Man får ej begära, att detta arbete, lika litet som något annat, skall komma fullt och färdigt, utan äga utvecklingsmöjligheter. Att öfva kritik är ej svårt! Med största tacksamhet mottages hvarje förslag till förändring till det bättre, och förslagsställaren kan vara viss om, att hans förslag skall tagas under noggrann ompröfning. Att så skall ske, därför torde det intresse och den offervillighet, som redan skänkts åt arbetet, vara en tillfyllestgörande borgen.

Inom tidrymden 13 Dec. 1901 till 6:te Mars 1906 hafva inalles 593 stycken barn inskrifvits vid de olika Mjölkdropsanstalter som tillhöra Föreningen i Stockholm. Dessa an-

stalter äro för närvarande fyra. Den i Katarina församling är belägen N:o 2 B Bondegatan och öppnades den 13 December 1901; Adolf Fredriks Mjölkdroppe öppnades den 18:de April 1904 i N:o 78 Stora Badstugatan; Östermalms Mjölkdroppe öppnades den 24:de November 1905 i Grefsturegatan 44, och Kungsholms anstalt den 9:de Januari 1906 i Handtverkaregatan 33 B.

Vid en beräkning som för annat ändamål gjordes i slutet af Oktober 1905 erhöles följande siffror: Af under år 1902 förplägade 87 Mjölkdroppsskyddslingar afleda 10,5 %

1903	»	169	»	»	»	10,1 %
1904	»	210	»	»	»	7,1 %
1905	¹ / ₁ — ²⁷ / ₁₀	253	»	»	»	9,1 %

Underhållsdagarnas antal år 1902 var 13,014.

» » » » 1903 » 25,716.

» » » » 1904 » 28,241.

» » » » 1905 » 36,519.

I denna sista siffra är icke medräknadt de underhållsdagar som tillkomma anstalten i Östermalm för tiden den 24 Nov. till 31 Dec. 1905.

Medelvikten för de barn, som utskrifvits från Mjölkdropparna, vid omkring ett års ålder eller något därunder var något mera än 8,825 gram och denna siffra är ju ganska vacker jämförd med Pfannenstills uppgift i Terapeutiskt Vademecum (1896), som anslår medelkroppsvikten för ettåriga barn till 8,950 à 9,000 gram.

Af allra största intresse skulle det ju vara att få tillfälle närmare granska deras öden, som Mjölkdroppen haft under sin vård, och se huru det gestaltat sig för dem åren närmast efter deras utskrifning. En sådan undersökning har ännu icke kunnat göras, och ligger väl också utanför ramen till en skildring sådan som denna. I några fall har den likväl skett och utfallit synnerligen tillfredsställande. Undersökningen har gällt några särdeles svaga barn, om hvilkas hälsotillstånd man ej haft anledning hysa höga förväntningar, men som, då de uppvisats, likväl varit ganska duktiga, ökat i vikt och icke varit angripna af någon sjukdom. Fallen hafva, som sagdt, varit alltför få för att man

af dem skulle kunna draga någon säker slutsats, men gömdt är icke glömdt, och måhända kan framdeles ett tillfälle till mera ingående undersökningar i denna riktning yppa sig.

Mottagningsdagarna och tiderna för Mjölkdroppen äro:

- N:o 1, Bondegatan 2 B, tisd. och fred. kl. 1 e. m. A. T. 13837.
 N:o 2, St. Badsugatan 78, månd. och torsd. kl. 1 e. m. A. T. 9984.
 N:o 3, Grefturegatan 44, tisd. och fred. kl. 10,30 f. m. A. T. 22129.
 N:o 4, Handtverkareg. 33 B, tisd. och fred. kl. 2 e. m. A. T. Kgsh. 348.

H. K. H. Kronprinsessan Victoria har alltifrån verksamhetens början följt arbetet med välvilja och behagat skänka Föreningen sitt beskydd, för hvilken hedersbevisning Föreningen icke kan vara nog tacksam.

Genom besök på Mjölkdroppen å Söder ha såväl H. K. H. Kronprinsessan som D. D. K. K. H. H. Hertiginnan af Skåne och Hertiginnan af Vestergötland samt Prins Carl och Prins Wilhelm och nu senast Prinsessan Victoria af Schleswig-Holstein, behagat visa företaget sitt intresse.

Detta föredöme har haft det goda med sig, att besöken på anstalterna blifvit allt talrikare. Så har Katarina anstalt besökts af 271, Adolf Fredriks af 364 och Kungsholmens af öfver 50 personer, från in- och utlandet, hvilka på stället önskat öfvertyga sig om arbetets art. Sådana gäster äro alltid välkomna, och anstalternas läkare stå gärna på ofvan angifna dagar och tider till deras tjänst, som önska bese lokalerna och öfvervara en mottagning. Vi äro nämligen öfvertygade om, att hvarje sådant besök skall lända arbetet till gagn, och till allt vidare kretsar sprida kännedomen om det behjärtansvärda i ett arbete sådant som Mjölkdroppens.

